

1945KO LAUSANEKO MANIFESTUA

1.

Esku artean dugun testua, Manifestuaren pasarte bat den heinean testu politikoa da, non Frankori gobernua utzi dezan eskatzen den. Lehen mailako testu historiko batez ari gara hitz egiten, inolako aldaketa gabe heldu delako gure eskuetara. Bestalde, testu publiko bat da, hiritarrek honen berri zutelako eta egileari eta datari dagokionez, 1945ko martxoaren 24ean irakurria izan zen Juan de Borbon, Alfontso XIII-aren semeak idatzi ondoren, Lausan. Izan ere, II. Errepublikaz geroztik Suizan zeuden erbesteratuak. Gerra zibilaren garaian, bando frankistarekin batera borrokatu nahi zuen baina Frankok utzi ez eta estatutik kanporatu zuen. Alfontso XIII.ena hiltzean, Frankoren diktaduraren aurkako monarkia sektorearen defentsaren kargu egin zen, eta bide horretan Migarren Mundu Gerran aliatuek izandako garaipenaren aurrean manifestu hau idatzi zuen Suitzan, Frankori dimisia aurkeztu zezan eta kargua berari eman zezan eskatuz.

2.

Testuaren ideia nagusia

Herrialdeak, nazioarteko egoera zail bat bizi zuen, aliatuak gerra irabazten ari baitziren, erregimen frankistak, neutrala zela esan arren, Eje- Alemania eta Italiako potentzia totalitarioek bere begikotasuna erakutsi zuen.

Ondoren, Don Juanek bere aita aipatzen du, Alfontso XIII.a, zeinek 1931ko apirilaren 14ko Manifestuan bere botereen egikaritza eten zuen - Baina tronurako eskubideak baztertu gabe - Eta erbestera joan zen. Une tragikotzat jotzen ditu herrialdeak monarkia erori zenetik bizi izan dituenak. Bigarren Errepublika eta Gerra Zibilaren urteak dira (1936-39).

Testuko bigarren ideia, Francoren aurka jartzeko arrazoiak dira. erregimen frankista bateraezina dela gaur egungo gerra munduan sortzen ari den egoerarekin, hau da, datorren Europa liberal eta demokratiko berriarekin. Bere ustez, faxismoa jada ez da baliozko sistema politikoa, gure herriaren izaeraren eta tradizioaren aurkakoa delako, eta Espainiaren nazioarteko isolamendua ekarriko du.

Aitzitik, bere ustez, monarkia tradizionala askoz egokiagoa da, ez bakarrik Espainiako tradizioarekin bat datorrelako, baizik eta aukera bakarra delako Erljioa, Ordena eta Askatasuna bermatzeko.

Beraz, diktadura ezabatzea eta Espainian monarkia liberal eta konstituzionala ezartzea proposatzen du.

Horixe da testuaren ideia nagusia. Ez du "demokrazia" hitza erabiltzen, baina "monarkia adiskidetzailer, justiziazko eta tolerantean nazioaren interesa eskatzen duten erreforma guztiak sar daitezke".

Don Juanen asmoa Gerra Zibileko banaketak gainditzea eta espainiar guztien errege izatea da.

Horregatik guztiagatik, diktadoreari eskatzen dio, Estatuaren kontzepzio totalitarioaren porrota aitortuz, boterea uzteko eta monarkia berrezartzeko, Alfontso XIII.aren oinordeko legitimo gisa.

3.

1939an Espainiako Gerra Zibila amaitu ostean, diktadura militarreko ia berrogei urteko garai luzea heldu zen. Erregimenak luze iraun zuen hainbat ezaugarri tarteko:

frankismoaren barne aldaketa eta berrikusteak, egokitzen gaitasun handia, erabateko kontrola eta zapalkuntza zein errepresio orokortua.

Frankismoaren bilakaeran hainbat epe bereiz daitezke:

o 1939-1957

o 1957-1975

Errepublikaren aurka zegoen indar oro batu, kontrolatu eta horien babesaz gobernatu zuen. Horrela, ia 40 urteko iraupena izan zuen diktadura totalitario eta faxista zuzendu zuen (Europako diktadurarik luzeena).

Diktadura pertsonala izan zen Francorena: hura izan zen botere absolutua izan zuena: jeneralisimoa, armadako, gobernuko eta alderdi bakarreko burua; baita botere legegilearen jabe ere. Botere hori zela eta, gainontzeko diktadura faxisten antzera, gurtu egin zen Franco: estatuko erakunde, eliza eta prentsak laudatu eta goretsi egin

zuten. Haren gain ez zegoen inolako kontrolik; hots, Jainkoa eta Historiaren aurrean zen erantzule.

Horrela, bada, diktadura pertsonalaren forma hartu zuen politika eta gizarte sistema ezarri ziren Espainian: Frankismoa, alegia.

ERREGIMEN FRANKISTAREN GARAPENA:

1939-1957: Isolamendutik Irekitasunera

(Hemen batera daude 40. eta 50. hamarkadak)

Frankismoaren hasaierako urteetan hainbat faktore pilatu ziren: birrinduta zegoen herrialdea eraberritu beharra zegoen, sistema politiko berria egonkortu eta nazioareko gertaeren arabera kanpo politika bat zehaztu.

- Politika

Kanpo politika:

40.- Gerra Zibila amaitu eta gutxira Bigarren Mundu Gerra (1939-1945) hasi zen nazioartean. Gertaera honek asko baldintzatu zuen Espainiaren kanpo politika. Franko ideologikoki erregimen faxisten aldekoa bazen ere, gerraren aurrean ez zuen jarrera argirik izan. Hots, bilakaeraren arabera jarrera izan zuen.

o Hasieran, egoera ekonomikoa zela eta, neutraltasuna adierazi zuen espainiak. Hitler eta Mussolinirekin bildu bazen ere, ez ziren adostasunetara heldu.

o Gerra hasieran, (1939-1942) faxistak irabazten hasi ziren. Horrela, neutraltasuna alde batera utzi eta lurralde ez beligerante aldarrikatu zuen Espainia; hots, Gerran parte hartu gabe bi blokeetako baten alde kokatzen zela jakinaraziz. 1941ean Dibisio Urdina osatu zen, adibidez. Honekin Espainiak Alemaniari laguntzearen soldadu talde bat bidali zuen Sobietar Batasunera, komunismoaren aurka borroka egin zezaten.

o 1942tik aurrera, ordea, aliatuak hasi ziren irabazten (faxistak galtzen, beraz). Horrela, Ardatzeko potentziei laguntzeari utzi eta 1943an eutraltasun hitzarmena sinatu zuen.

II.MG amaitu zenean, Espainia Erregimen Diktatoriala zenez eta gerran azaldutako jarrera politikoak eragindako zalantzak zirela medio, nazioarteko bakantzea edo isolamendua ezarri zitzaion. Horrek hainbat debeku ezartzen zizkion Espainiari, eta ekonomiarentzat, besteak beste, kaltegarria zen.

50.- Ordea, nazioarteko testuingurua aldatu egin zen gerora. 1947an Gerra Hotza hasi zen, eta mundua bi bloketan banatu zen: Bloke Kapitalista eta Bloke Komunista. Blokeen banaketa Francorentzat onuragarria izan zen; izan ere, AEBk Franco aliatu antikomunista gisa ikustera igaro ziren. Horrekin, irekitasunaren garaia heldu zen berriro 50.hamarkadan.

Honen adibide dira, adibidez, 1948an berriro ere muga frantziarra zabaltu izana edota

Europako hainbat potentziek inberturaz hitzarmenak sinatu izana.

Dena den, inberturaz horrentzat biziki garrantzitsuak izan ziren bi akordio sinatu ziren 1953an:

o Vaticanoarekin Konkordatuak:

Honen bidez, Francok behar zuen zilegitasun morala eskuratu zuen, Vaticanoaren onespenezekin batera nazioartekoa eskuratuz. Trukean, eliza katolikoak berretsi eta areagotu egin zuen erregimenean zuen eragina, eta ordezkariak handiagoa izan zuen erakundeetan. Era berean zuzenbidean eta irakaskuntzan elizaren eskumenak areagotu ziren. Gainera, Eliza zituen zergetatik salbuetsi zuten.

o AEBekin sinatutako akordioa:

Zantzu militarreko akordioa izan zen. Espainiak kokapen estrategikoa zuen antikomunismoa babesteko, eta AEBk bere base militarrek Espainiako lurraldeetan ezartzea negoziatu zuen hitzarmenetan: Rota, Torrejón, Zaragoza eta Morón. Horrela, estatubatuarrek erregimena onartzeaz gain, inberturaz harreman txiki batzuk sortzea ere lortu zuen Francok. Hitzarmen hauei esker, Espainiak NBE eta UNESCOn sartzeko erraztasunak izan zituen, eta lurraldeak behin betiko nazioarteko erkidegoan sartzeko bermeak eskuratu zituen. (Marshall Planaren baitan).

Barne politika:

40.-Gobernuak errepresio politikari heldu zion. Biktimen artean soldadu errepublikanoak nabarmendu ziren, baina irakasle eta maisuengan ere garbiketa politikoa nabarmena burutu zuen.

1942tik aurrera, aldaketak izan ziren Francoren gobernuan: Falangista faxistenak baztertu eta moderatuagoak sartu ziren gobernuan, baita katolikoak ere (Carrero Blanco hemen kokatzen da). Une horretan, gobernuak hainbat lege eta erabaki hartu zituen, Espainia faxista ez zela adierazi eta nolabait nazioarteko erregimen demokratikoen onspena jasotzeko.

50.-50.hamarkadan nazioartean eman zen inberturasunak, barnean ere inberturasuna eragin zuen. Nolabait, adiskidetze egoera bat eman zen. Horrela, gobernuan oreka mantendu zen, falangisten, militarren, katolikoaren eta monarkikoaren arteko istiluak saihestuz. Hezkuntza arloan irekitze eta liberalizazio zantzu batzuk ageri ziren. 1951ean Hezkuntza saila buru izan zen Joaquín Ruiz Giménezek unibertsitatea apur bat

modernizatu zuen: erbesteratuta zeuden intelektualei itzultzeko eskatu zion, eta ikasleak ordezkariak sindikatu falangistatik at hartatzen hasi ziren.

Testuinguru horretan irekitzearen aldeko ikasle mugimendu bat sortu zen, eztabaida gune bat eta elkarte bat sortzeko proposamena egin zuena. Sektore kontserbadoreak, hots, falangeak, horren kontrako iritzia zuen ordea. Horrela, 1956an istiluan izan ziren Madrilan ikasleak artean.

- Ekonomia:

40.- Gerra Zibilaren ondorengo egoera ekonomikoa oso kaxkarra zen. Horrela, gobernuak, ekonomia autarkikoa ezarri zuen, ekonomia onbideratu eta berreraikitze helburuz.

Honek bi ezaugarri nagusi izan zituen. Batetik, estatuak ekonomiako sektore eta prozesu orotan eskuhartzen zuen; bestetik, autarkia mantendu zen.

Sistema económico en el que un estado se abastece con sus propios recursos, evitando en lo posible las importaciones.

50.- Estatuaren aldetik, irekitasunarekin batear, liberalizazio bat eman zen. Hartutako neurri hauekin ekonomia apur bat aurreratu zen, eta garapena hasi zen pixkanaka. Industria sektorea izan zen hobekuntza handienak jasan zituena, eta lehen aldiz nekazaritza sektorea gaitztea lortu zenn. Soroak mekanizatu egin ziren, inportatutako ongarri eta pentsuak baliatzen hasi ziren eta landutako zein ureztatutako lurralde kopurua hazi egin zen.